

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG NEVÉBEN!

A Magyar Köztársaság Legfelsőbb Bíróságának Büntető Jogegységi Tanácsa a Legfelsőbb Bíróság elnökhelyettesének indítványa alapján indult jogegységi eljárásban Budapesten, a 2009. év március hó 23. napján tartott nyilvános ülésen meghozta a következő

jogegységi határozatot:

1/ A Btk. 277.§-ának (1) bekezdésében meghatározott okirattal visszaélés vétségének "megszerzés" elkövetési fordulata nem azonos a Btk. 316.§-ának (1) bekezdésében írt "elvétel" elkövetési magatartással. A "megszerzés" megvalósulásához viszonylag hosszabb ideig tartó, visszaélésszerű, a közokiratok iránti bizalom megingatására alkalmas birtoklás szükséges. Pusztán arra tekintettel, hogy a tettenért tolvaj az idegen dologgal együtt - rövid időre - okiratot is magához vett, a lopás bűncselekményének (Btk. 316.§ (1) bekezdés) kísérletével halmazatban az okirattal visszaélés vétségének (Btk. 277.§ (1) bekezdés) - eshetőleges szándékú megszerzéssel elkövetett - kísérlete nem állapítható meg.

2/ Megsemmisítéssel követi el az okirattal visszaélést az is, aki a nem kizárólag saját vagy idegen közokiratot olyan körülményeknek teszi ki, amelyek következtében az okirat állagának helyrehozhatatlan károsodása, vagy tartalmának felismerhetetlenné válása (eltűnése) az általános élettapasztalatok alapján előrelátható.

I n d o k o l á s

I. A Legfelsőbb Bíróság elnökhelyettese az 1998. évi XIX. törvény (Be.) 440.§-a (1) bekezdésének a/ pontjában meghatározott jogkörben a Be. 439.§-a (1) bekezdésének a/ pontjában írt célból - az egységes ítélkezési gyakorlat biztosítása érdekében - jogegységi eljárás lefolytatását és jogegységi határozat meghozatalát indítványozta. Eltérő bírói gyakorlatot tapasztalt ugyanis abban az

elvi kérdésben, hogy a Btk. 316.§-ának (1) bekezdésében foglalt lopással, illetve annak kísérletével megállapítható-e halmazatban a Btk. 277.§-ának (1) bekezdésében meghatározott közokirattal visszaélésnek a jogtalan megszerzéssel megvalósított alakzata, illetőleg annak kísérlete, ha a jogtalan eltulajdonítás végett elvett személyes dolog az általános élettapasztalat szerint közokiratot tartalmazhat és ténylegesen tartalmaz is, továbbá ezzel összefüggően abban, hogy a közokirattal visszaélés tényállási elemét képező "megszerzés" azonosítható-e a lopás tényállási elemeként megjelölt "elvétellel".

Az ítélkezési gyakorlatban kialakult eltérő álláspontokat az alábbiakkal szemléltette:

a/ A Békéscsabai Városi Bíróság a 13.B.238/2003/12. számú - a Békés Megyei Bíróság 2.Bf.666/2003/5. számú ítélete folytán 2003. november 24-én jogerőre emelkedett - ítéletével a terheltet lopás vétségében és 4 rendbeli közokirattal visszaélés vétségében mondta ki bűnösnek.

A megállapított tényállásból kitűnően a terhelt - különböző tárgyakon túlmenően - magához vette a sértett pénztárcáját is, amelyben 4 darab közokirat is volt. A pénztárcát - anélkül, hogy annak tartalmáról meggyőződött volna - még a kezében tartotta, amikor a sértett tetten érte és elfogta őt.

A Legfelsőbb Bíróság a 2004. május 18-án - felülvizsgálati eljárásban meghozott - Bfv.III.199/2004/5. számú ítéletével a 4 rendbeli közokirattal visszaélés vétsége alól a terheltet felmentette.

Ennek indokaként hivatkozott arra, hogy az okirat megszerzéséről, mint bűncselekmény alapjául szolgáló cselekményről akkor lehet szó, ha az akaratlagos magatartás magának az okiratnak a birtokba vételére irányul. Az adott esetben nem ez történt, legalábbis ez nem állítható. Egyetlen adat sem merült fel arra nézve, hogy a terhelt tisztában volt azzal, hogy a pénztárcában közokiratok is vannak, vagy ha igen, mi volt a szándéka arra vonatkozóan. Ekként viszont a bűncselekmény lényegi eleme, a cselekmény hiányzik, emellett a szándékos alanyi bűnösségre sem vonható le következtetés.

b/ A Pesti Központi Kerületi Bíróság a 20.B.VI-VII.35212/2006/18. számú - a Fővárosi Bíróság 25.Bf.VI-VII.6141/2007/10. számú ítélete következtében 2007. június 7-én jogerőre emelkedett - ítéletével az I. és II. rendű terhelt bűnösségét lopás vétségében és okirattal visszaélés vétségében (amelyet a II. rendű terhelt bűnsegédként követett el) állapította meg.

A tényállás szerint az I. rendű terhelt a villamoson - miközben a II. rendű terhelt figyelemmel biztosította a cselekmény zavartalan végrehajtását - a sértett nadrágzsebéből kivette annak pénztárcáját, amelyben a pénzen kívül el volt helyezve a sértett személyi igazolványa is. A következő megállóban leszállva, az I. rendű terhelt még a kezében tartotta a pénztárcát, amikor az eseményeket figyelemmel kísérő civil ruhás nyomozók vele szemben intézkedni kezdtek. Ekkor az I. rendű terhelt a pénztárcát bedobta a villamos ajtaján, majd társával együtt menekülni próbált.

A másodfokú bíróság - osztva az elsőfokú bíróság jogi álláspontját - kifejtette, hogy a Btk. 277.§-ának (1) bekezdése kapcsán a közokirat megszerzése a lopással lényegét tekintve azonos elkövetői magatartást takar. A közokirattal visszaélés vétsége nem célzatos bűncselekmény, eshetőlegesen szándékkal is megvalósítható. A pénztárca kivételekor a terhelt számolhatott azzal, hogy abban fellelhetők közokiratok is. A pénztárcával együtt tehát megszerezte a közokiratot is, a rendőri intézkedés megkezdése után pedig a közokiratnak a tárcával együtt történő eldobása már csupán az eltulajdonított tárgytól való megszabadulást célozta.

A felülvizsgálatot lefolytató Legfelsőbb Bíróság a 2007. december 11-én kihirdetett Bfv.I.685/2007/5. számú ítéletével a terhelteket az ellenük közokirattal visszaélés vétsége miatt emelt vád alól felmentette.

Indokolásában utalt arra, hogy az eljáró bíróságok a közokirattal visszaélés törvényi tényállásában szereplő "megszerzés" fogalmát tévesen azonosították a lopás elkövetési magatartásaként megjelölt "elvétel" fogalmával. Az elvétel ugyanis lehet pillanatnyi birtokbavétel, a "megszerzés" fogalma azonban ennél tartósabb, a tényleges uralmat és a rendelkezés lehetőségét is magában rejtő birtoklást jelent. A pénztárca ellopása esetén (bár az elkövető tudata nyilvánvalóan átfogja annak lehetőségét, hogy abban - szokásos módon - közokirat is van) az elvétel a közokirat megszerzésének csupán első - lehetséges - fázisa, a "megszerzéshez" az is kell, hogy az eshetőlegesen szándékkal elvett közokiratot az elkövető viszonylag tartósan birtokolja. Az eshetőlegesen szándéknak ugyanis a tartós birtoklásra kell kiterjednie.

Amennyiben tehát a tolvaj a lopott pénztárcával (táskával stb.) együtt, az abban szokásosan elhelyezett közokiratot is elveszi, majd a közokirat birtoklásával rövid időn belül, az okirat visszajuttatását lehetővé tevő módon felhagy, a "megszerzés" (de a "megszerzésre" vonatkozó eshetőlegesen szándék sem) nem állapítható meg.

A Legfelsőbb Bíróság utalt továbbá arra, hogy a BH 1987. évi számában 151. szám alatt közzétett - a fentebb kifejtettekkel ellentétes - eseti döntésben foglalt iránymutatás ma már meghaladott, amint azt a Legfelsőbb Bíróság Elvi Határozatai Gyűjteményében 3. és 397. szám alatt közölt határozatok is jelzik.

Az adott ügyben - mutatott rá a Legfelsőbb Bíróság - a terheltek a pénztárcát anélkül, hogy annak tartalmáról ténylegesen meggyőződtek volna, eldobták. Ekként kérdéses, hogy amennyiben nem érik tetten őket, a "megszerzés" fogalmi ismervét is megvalósító tartóssággal - s nem csak rövid ideig - birtokolták volna az elvett közokiratot. Minthogy a közokirat megszerzésére irányuló egyenes szándékra nem merültek fel adatok, nincs kizárva az a lehetőség sem, hogy tettenérés hiányában is eldobták volna a kérdéses személyi igazolványt, miután a pénztárca tartalmáról meggyőződtek.

c/ A Hódmezővásárhelyi Városi Bíróság - a Csongrád Megyei Bíróság 2.Bf.152/2007/5. számú végzésével jogerőre emelt - 5.B.365/2005/10. számú ítéletével a terheltek bűnösségét társtettesként elkövetett lopás bűntettének kísérletében és 3 rendbeli társtettesként megvalósított közokirattal visszaélés vétségének kísérletében állapította meg.

Az irányadó tényállás szerint a terheltek a parkolóban álló tehergépkocsi vezetőfülkéjének ajtaját kísérelték meg felfeszíteni. A riasztó bekapcsolódása miatt azonban cselekményükkel felhagyva a helyszínről elmenekültek. A gépkocsi utasterében volt a sértett pénztárcája is, a benne elhelyezett három darab közokirattal.

A Legfelsőbb Bíróság a IV. rendű terhelte tekintetében a 2008. március 6-án meghozott Bfv.II.872/2007/5. számú, az I., II. és III. rendű terhelte érintően pedig a 2008. május 16-án kihirdetett Bfv.II.349/2008/6. számú végzésével a határozatokat - az indokolási kötelezettség elmulasztása miatt - hatályon kívül helyezte, s az elsőfokú bíróságot új eljárásra utasította.

A Legfelsőbb Bíróság hivatkozott arra, hogy az adott tényállásból a közokiratok megszerzésére irányuló egyenes szándék - hiszen a terheltek a közokiratokat nem is látták - nem következik. Az alapügyben hozott határozatok indokolásából pedig - figyelemmel arra, hogy a megszerzés elkövetési fordulat megvalósulásához nem pillanatnyi, hanem hosszabb ideig tartó, a közokiratok iránti bizalom megingatására is alkalmas birtokbavétel szükséges - nem tűnik ki, hogy az eljáró bíróságok az eshetőleges szándék fennállását mire alapozták.

d/ A Pécsi Városi Bíróság a 2006. november 8-án kihirdetett 9.B.741/2006/11. számú ítéletével a terhelte lopás vétségében,

lopás vétségének kísérletében és 5 rendbeli közokirattal visszaélés vétségében mondta ki bűnösnek.

A tényállásból kitűnően a terhelt az utcán lezáratlanul várakozó gépkocsiból szerszámokat és egy autóstáskát tulajdonított el. A személygépkocsi bal első ülése alatt elhelyezett táskában voltak a sértett okiratai is. A terhelt a megszerzett tárgyakat az út túloldalán lévő bokorban helyezte el. Innen azonban már nem tudta elvinni, mert a helyszínre érkező rendőrök azokat lefoglalták.

A Baranya Megyei Bíróság, mint másodfokú bíróság a 2007. március 14-én meghozott 1.Bf.39/2007/4. számú ítéletével a közokirattal visszaélések tekintetében felmentő rendelkezést hozott.

Ennek indokaként hivatkozott arra, hogy azokban az esetekben, amikor az elkövető olyan - értéket tartalmazó - kézitáskát tulajdonít el, amelyben a polgárok szokásos módon közokiratokat is tartanak, a lopással halmazatban megállapítható a közokirattal visszaélés is, mivel a terheltnek számolnia kell a fontos okiratok ottlétével, ilyen módon pedig belenyugszik abba, hogy a kézitáskával együtt közokiratokat is megszerez.

E helyes elv alól az adott eset kivételt képez, a terhelt ugyanis nem számíthatott a sértett ilyen nagy mérvű gondatlanságára. Így őt legfeljebb gondatlanság terheli ate tekintetben, hogy nem győződött meg az autóstáska tartalmáról. A gondatlanságból elkövetett közokirattal visszaélés viszont nem bűncselekmény.

Az ügyben harmadfokon a Pécsi Ítéltábla járt el, s a 2007. október 16-án kihirdetett Bhar.III.121/2007/4. számú ítéletével a terhelt bűnösségét 6 rendbeli közokirattal visszaélés vétségében megállapította.

Határozatában rámutatott arra, hogy a másodfokú bíróság a felmentő rendelkezést lényegében a tévedés (Btk. 27.§ (1) bekezdés) szabályára alapozta. Nevezetesen arra, hogy a gépkocsi nyitott voltára figyelemmel a terhelt nem számíthatott az autóstáskában elhelyezett közokiratokra, azok birtokbavételében - mivel a táska tartalmáról nem győződött meg - legfeljebb hanyagság terhelte.

Ennek megállapítására viszont a Btk. 14.§-ának II. fordulatára figyelemmel csak akkor lenne lehetőség, ha a terhelt magatartásának következményeit (a közokiratok jogtalan megszerzését) a tőle elvárható körütekintés hiányában nem látta előre. Közismert tény azonban, hogy a kisméretű kézitáskák a személyes ingóságok mellett a napi ügyintézéshez szükséges (így a gépjárművel közlekedők esetében a vezetési jogosultságot igazoló) okiratok tárolására is használatosak. A sértett valóban könnyelmű volt, amikor kézitáskáját - mindössze arra ügyelve, hogy az az ülés alatt mások

előtt rejtve maradjon - a lezáratlan autóban hagyta. A közokirattal visszaélés megállapíthatósága szempontjából azonban nem ennek, hanem annak van jelentősége, hogy az elvett dolog az általános éleltapasztalat szerint közokiratot is tartalmazhat. Ezért nincs indok az eshetőleges szándék mellőzésére. Más lett volna a helyzet akkor, ha a terhelt egyéb ingóságot (szerszámos ládát, elsősegély dobozt) vesz magához, s utóbb abból kerülnek elő a közokiratok.

A Pécsi Ítéltábla fenti határozata 2008/5/113. szám alatt a Bírósági Határozatokban közzétételre is került.

II. A Legfelsőbb Bíróság elnökhelyettese - figyelemmel arra, hogy a Legfelsőbb Bíróság Bfv.II.872/2007/5. számú, valamint a Bfv.II.349/2008/6. számú határozatában kifejtett és az EBH 3/1999. és 397/2001. számú határozatában foglaltakkal megegyező álláspontjával szemben a Pécsi Ítéltábla a Bhar.I.121/2007/4. számú, a BH 2008. évi 5. számában 113. szám alatt közzétett határozatában eltérő elvi megoldásra jutott - az ítélkezési gyakorlat egységének biztosítása érdekében annak kimondását indítványozta, hogy:

1/ a Btk. 277.§-ának (1) bekezdésében írt okirattal visszaélés elkövetési fordulatoként meghatározott "megszerzés" nem azonos a Btk. 316.§-ának (1) bekezdésében rögzített "elvétel" elkövetési magatartással, mivel az előbbi megvalósulásához tartós, hosszabb ideig tartó, a közokiratok iránti bizalom megingatására is alkalmas birtokbavétel szükséges;

2/ Megsemmisítéssel az követi el az okirattal visszaélést, aki a nem kizárólag saját vagy idegen közokiratot olyan feltételeknek, körülményeknek teszi ki, amelyek folytán az okirat állagának helyrehozhatatlan károsodása, vagy tartalmának felismerhetetlenné válása (eltűnése) az általános éleltapasztalatok alapján előrelátható;

3/ Amennyiben az idegen dolog elvételének kísérletével összefüggően csupán a közokirat pillanatnyi, rövid ideig tartó elvétele valósul meg, kizárólag ennek alapján a lopás bűncselekményének (Btk. 316.§ (1) bekezdés) kísérletével halmazatban az okirattal visszaélés vétségének (Btk. 277.§ (1) bekezdés) eshetőleges szándékú megszerzéssel elkövetett kísérlete nem állapítható meg.

A legfőbb ügyész a jogegységi indítványban foglaltakkal egyetértett.

III. A jogegységi tanács az indítványozó által vázolt elvi jogértelmezési kérdésekben a Be. 439.§-a (1) bekezdésének a/ pontja szerinti okból a jogegységi határozat meghozatalát szükségesnek tartotta.

A Btk. 277.§-ának (1) bekezdésében meghatározott okirattal (közokirattal) visszaélés vétségét az követi el, aki olyan közokiratot, amely nem, vagy nem kizárólag a sajátja, mástól, annak beleegyezése nélkül, jogtalanul megszerez, vagy azt megsemmisíti, megrongálja vagy eltitkolja.

A hivatkozott törvényhelyben írt "megszerzés" fogalma nem azonos a lopás bűncselekményének (Btk. 316.§ (1) bekezdés) "elvétel" elkövetési magatartásával. A lopás esetében ugyanis az elvétel (a korábbi birtokállapot megszüntetésével és új létrehozásával járó) birtokbavételt jelent, a megszerzés viszont ennél tartósabb, a közokiratokba vetett közbizalom veszélyeztetésére alkalmas, a rendelkezés lehetőségét is magában rejtő birtoklás fogalmát takarja.

A Btk. 277.§-ának (1) bekezdése szerinti bűncselekmény nem célzatos, ebből következően egyenes és eshetőleges szándékkal egyaránt elkövethető. A táskák, pénztárcák, irattárcák, a felsőruházat köztudottan egyes közokiratok (személyi igazolvány, vezetői engedély stb.) tárolására szolgálnak. Ilyen dolgok ellopása esetén az elkövető tudata nyilvánvalóan átfogja annak a lehetőségét is, hogy abban nem csupán az eltulajdonítani kívánt vagyoni érték, hanem közokirat is van, így elvételi szándéka eshetőlegesen - a belenyugvás szintjén - a közokiratra is kiterjed.

Az elvétel azonban még nem megszerzés. A közokirat "megszerzéséhez" az is szükséges, hogy az eshetőleges szándékkal elvett közokiratot az elkövető viszonylag tartósan birtokolja, következésképpen tényállásszerű megszerzésről akkor van szó, ha az eshetőleges szándék a tartós birtoklásra terjed ki.

Amennyiben az elkövető a lopott táskával, tárcával stb. együtt az abban szokásosan elhelyezett közokiratokat - akár meggyőződve azokról, akár nem - is elveszi, majd a közokirat birtoklásával rövid időn belül, a sértetthez történő visszajutást lehetővé tevő módon felhagy, a "megszerzésre" irányuló eshetőleges szándék nem állapítható meg.

A fentieknek megfelelő álláspontra helyezkedett a Legfelsőbb Bíróság az EBH 3/1999. és EBH 397/2001. szám alatt közzétett elvi határozatában.

Annak a tettenért tolvajnak a terhére, aki az elvett táskát, felsőruházatot stb. - anélkül, hogy annak tartalmáról meggyőződött volna - a leleplezésekor eldobja, a lopás kísérletével halmazatban az okirattal (közokirattal) visszaélés tehát csak akkor állapítható meg, ha bizonyítható a közokirat megszerzésére kiterjedő szándék, vagy az, hogy tettenérés nélkül az elkövető a megszerzés fogalmi

ismérveit is megvalósító tartóssággal birtokolta volna az elvett közokiratot. A Btk. 27.§-ának (1) bekezdése szerinti tévedés szabályai akkor sem alkalmazhatók, ha a táska stb. tartalmáról az elkövető - bár azt a helyszínről magával vitte - később sem győződik meg, s a táskát - miután a pénzt abból kivette - annak további tartalmával együtt megsemmisíti. Ilyenkor a közokirattal visszaélés - eshetőleges formájú - megszerzési fordulata lép előtérbe, az egyébként ugyancsak megvalósult megsemmisítés fordulattal szemben.

A Btk. 277.§-ának (1) bekezdésében foglalt tényállás elkövetési magatartásainak ugyanazon okiratot érintő halmozódása (a megszerzett közokirat utóbbi megsemmisítése, megrongálása) bűncselekményi egységet képez. A "megsemmisítés", "megrongálás" fordulat önálló felrovására csak akkor kerülhet sor, ha a közokirat megszerzése nem jogtalanul történt. Megsemmisítésnek tekintendő a közokirat olyan körülményeknek kitétele is, amelyek az általános élettapasztalat alapján magában hordozzák az okirat állagának helyrehozhatatlan károsodását, vagy tartalmának felismerhetetlenné válását, következésképpen azt eredményezik, hogy a közokirat a funkciójának ellátására alkalmatlanná válik.

Mindezekre tekintettel a Legfelsőbb Bíróság Büntető Jogegységi Tanácsa a jogegységi indítványnak helyt adott azzal, hogy a határozatot a Bszi. 32.§-a (4) bekezdése, illetve a Be. 445.§-a (2) bekezdése értelmében a Magyar Közlönyben közzéteszi.

Budapest, 2009. március 23.

Dr. Kónya István s.k. a jogegységi tanács elnöke
Dr. Akác Zoltán s.k. előadó bíró, Dr. Katona Sándor s.k. bíró, Dr. Márki Zoltán s.k. bíró, Dr. Molnár Gábor s.k. bíró

A kiadmány hitelül.

írnok
MM